

Bilim Öğrencisi Bir Öğretmen Mustafa İnan

“...kendisi hakkında anlatılan efsanelere karşıydı. Bilimin gerçek, inanılır bilim adamlarına ihtiyacı olduğuna inanıyordu. Ancak Mustafa İnan herkese yardım ederek, anlayışlı davranarak efsanesini kendi yaratmıştı. Bu nedenle bütün masalların kahramanı olmaya hak kazanmıştı. Üstelik bilim masalları da zararlıdır. Buna inanan, bilim kahramanlarının efsanelerine özenen sonunda olsa olsa profesör olur... Üstün insana alışık olmadığımız için Mustafa İnan gibi insanların gerçek üstünlüklerini de belki efsane sanıyoruz çoğu zaman...”

(Oğuz Atay)

“TÜBİTAK’ın gayelerinden biri de, pozitif bilimi ve teknik bilgiyi geniş kitlelere yaymaktır.

Faaliyetinin daha ilk yıllarında bulunan genç kurum, bu konuda henüz hazırlık safhasında bulunmaktadır.

Pozitif bilimi yaymak için ilk olarak çeşitli yayınlar arasında, kurum bir “popüler” dergi de yayınlamak işini ele almıştır.

Bu dergi, bilimdeki yenilikleri, buluş ve icadları, teknik alandaki yeni başarıları, haberler aktualitesini kaybetmeden vermek tasavvurundadır.

Dergi popüler olmakla beraber konuların bilimsel değerinden fedakarlık düşünülmektedir.”

Bu sözler, TÜBİTAK’ın kuruluşunu gerçekleştiren Bilim Kurulunda üniversite temsilcisi olarak yer alan Prof. Dr. Mustafa İnan’a ait. Dergimizin yayın ilkeleri, bundan otuzüç yıl önce söylenen bu sözlerin içeriğini hâlâ taşıyor. Prof. Dr. Mustafa İnan’ın tazeliğini koruyan yazılarından seçilen basit bir örnek bu... Aslında Mustafa İnan’ın “eskimiş” bir yazısını bulmak oldukça zor olsa gerek...

Mustafa İnan, yayınlanması için büyük çaba gösterdiği Bilim ve Teknik Dergisinin çıktığını göremedi. Ekim 1967’de çıkan ilk sayısında dergimiz, onun ölüm haberini “Kaybettiğimiz Değerler” başlığıyla vermişti. 5 Ağustos 1967’de ölümü gerçekten de hem bilim dünyası için hem de yetiştirdiği tüm öğrencileri için acı veren bir boşluk yarattı. Ama bu haberi bugün tekrar okuduğumuzda, bazı kişi-

Mustafa İnan...

- 1911 Adana'da doğdu
- 1931 Adana Lisesi'nden birincilikle mezun
- 1937 Yüksek Mühendis Mektebi'nden birincilikle mezun
- 1941 Züriç'de Doktor ve Yüksek Mühendis Mektebinde doçent
- 1942-44 Türk Hava Kuvvetlerinde asker
- 1945 Yüksek Mühendis Mektebinde Profesör
- 1946-54 İTÜ İnşaat Fakültesi, Teknik Mekanik ve Cisimlerin Mukavemeti Kürsüsü Başkanı
- 1954-56 İTÜ İnşaat Fakültesi Dekan
- 1957 İtalya Hükümeti'nce verilen "Grand Ufficiale" ünvanı sahibi
- 1957-59 İTÜ Rektörü
- 1960-67 Teknik Üniversite Bülteni Yazışmaları Sonumlusu
- 1967 TÜBİTAK Başkanı
- 1971 TÜBİTAK Bilim Hizmet ödülü sahibi

Yayımları

- Teknik Mekanik Dersleri , İstanbul, 1944.
- Elastomekanikte Başlangıç Değerleri Metodu ve Taşınma Matrisi, İstanbul, 1984.
- Düzlemde Elastisite Teorisi, İstanbul, 1964.
- Cisimler Mukavemeti Teknik Mekanik II, İstanbul, 1965.
- Elastik Çubukların Genel Teorisi, İstanbul, 1966.
- Cisimlerin Mukavemeti , İstanbul , 1967.
- The Method of Initial Values and Carry-over Matrix in Electromechanics, Ankara, 1968.
- Düzlemde Elastisite Teorisi, İstanbul, 1969.
- Yayımlanmış beş çeviri ve yirmi makale.

Yirmiüç Yıllık Beraberlik

Mustafa İnan'ın eşi Arkeoloji Profesörü Jale İnan'la İstanbul'da görüştük. Bize Mustafa İnan'ı farklı yönleriyle tanıttı.

"...Lise son sınıfta fen ve edebiyat olarak ayrıldık. Ben fen bölümünü seçtim. Nebile Basri isimli Adanalı bir arkadaşımız vardı. O sene de üniversite giriş sınavları yeni bir sistemle yapılacaktı ve çok sıkı çalışmamız gerekiyordu. Nebile "ben Adanalı bir çocuk tanıyorum, adı Mustafa İnan. Yüksek Mühendis Mektebinde okuyor çok da güzel matematik anlatıyor. Ondan ders alırsak başarılı olmamız için bir neden kalmaz" dedi. Nebile "ben gelip haftasonu sizde kalayım, Mustafa da gelip bize ders versin" dedi. Annem de izin verince, haftasonları bizim evde Mustafa'dan ders almaya başladık. Mustafa öyle güzel ders anlatırdı ki, ders bitmesin diye gözünün içine bakardık. Ben birkaç ders sonra matematikte epeyce ilerledim. Derste öğrencilerin anlamadığı birşey olunca hoca, 'Jale hanım anlatsın' demeye başladı. Mustafa daha o zamandan benimle evlenmeyi kafasına koymuş ama bize hiçbirşey belli etmedi. Sonra ben Almanya'da arkeoloji tahsili yaparken, Mustafa da Zürih'te doktora yapıyordu. Mustafa harbin başlarında İsviçre'deydi, bana Almanya'ya yiyecek paketi gönderirdi. Almanya'da o zamanlar şartlar çok zordu. Yiyecek bulamazdık, halsizlikten bacaklarımız titrerdi. Yakacak yoktu, kütüphane 10 derece olurdu, soğuktan titreyerek çalışırdık. Onun gönderdiği paketler çok hoşumuza giderdi. Ben yurda döndükten üç ay sonra sözleştik ve bir yıl sonra 1944'te de evlendik. 1945'te Hüseyin doğdu. Hüseyin küçükken Mustafa'ya birşey sorduğunda hemen cevap vermez, sorusunun cevabını ona en iyi nasıl anlatabileceğini bazen gittiğimiz toplantılarda da düşünmeye devam ederdi. Eve dönünce de Hüseyin'e sorduğu sorunun cevabını uzun uzun anlatırdı...

Yapı olarak çabuk hastalanan zayıf bünyeli insandı. Bir akşam eve geldiğinde çok hasta görünüyordu. Ben de telaşlan-

arak geç bir saat olmasına rağmen, ilaç aramaya çıktım. Zorlukla açık bir eczane bulabildim, ilacı alıp dönerken hava iyice kararmıştı. Koşa koşa eve geldim, meğer çalışmaya başlayınca hasta olduğumu unuttuymuş... Geldiğinde hemen çalışmaya koyulurdu. Çalışırken de dikkati kolay kolay dağılmazdı....

Ortaköy'deki evimize yeni taşınmıştık, 1967 kışında karlı bir günde gitme diye ısrar etmeme rağmen okula gitmişti. Üstelik vasıta bulamadığı için yürümek zorunda kalmış. Ben gitme dediğimde "Bu iş şakaya gelmez, bir mühendisi iyi yetiştirmesek, sonra felaketle karşılaşırız; yapılar çöker şakası yok bunun" demişti. Sonra hemen ateşlenip yatağa düştü. Ateşi bir türlü düşüremedik. Bir müddet sonra biraz iyileşir gibi oldu. Okula gidince gene hastalandı. Sık sık hastaneye gidip tahlil yaptırması gerekmeye başladı. Ben durumdan şüpheleniyordum. Doktorlarla görüşmeye gittim. Soğuk algınlığı sırasında verdikleri ilaçların lökosit artırmış olabileceğini söylediler, ama endişeli görünüyordular, yurtdışına gitmesinin yararlı olacağını söylüyorlardı. Mustafa, Mukavemet kitabının ikinci cildini hazırladığı için çalışmaya ara vermiyordu. Sonunda arkadaşları bir toplantıda onu Avrupa'da tedavi olması için kandırdılar. Bu toplantıdan dört gün sonra Almanya'nın Freiburg kentindeki hastaneye Mustafa'yı yatırdık. Hastanede canı sıkıldığı için Almanca özel isimlerle ilgili bir lügat istedi, kelimelerle uğraşıyordu... Sonra durumu ağırlaşmaya başladı. 5 Ağustos 1967'de de vefat etti...

Onun en çarpıcı özelliği hangisiydi diye düşündüğümde tek bir cevap vermek öyle zor ki...Çok yönlü, çok iyi, çok yardımsever bir insandı.

lerin ölümünü bildirirken "kayıp" demek ne kadar doğru olur diye bir soru ister istemez akla geliyor!.. Mustafa İnan hâlâ o kadar "yaşayan" bir insan ki, varlığını nice sağ insandan daha fazla duyuruyor.

Öğrencisi Profesör Dr. Günay Özmen'in duygularını aslında tüm öğrencileri paylaşıyor olsa gerek. 1967'de doçentlik tezini hazırlayan Günay Özmen, hocanın ciddi biçimde hasta olduğunu ve doçentlik jürisinde bulunmasının olanaksız oldu-

ğunu biliyordu. Ancak buna rağmen tezini Mustafa Hoca'ya anlatacakmış gibi yazmıştı. Ders anlatmayı ona öğreten hocasının ardında bıraktığı boşluğa anlattığı tez ile doçent olmuştu...

Mustafa İnan'a ölümünden dört yıl sonra verilen TÜBİTAK Hizmet ödülünün gerekçesi, aslında ondan bir parçanın öğrencilerinde yaşayacağını da kanıtıydı:

"Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Kurulu, 9

Ağustos gün ve 134 sayılı toplantısında Profesör Doktor Mustafa İnan'a İstanbul Teknik Üniversitesinde 1944'lerde başlayıp, 1967'deki vefatına kadar tabiki mekanik dalındaki bilimsel çalışmaları, eşsiz hocalığı ve çok sayıda genç araştırmacı ve bilim adamı yetiştirmek suretiyle modern anlamda bir ekol kurmuş olmasını dikkate alarak 1971 YILI HİZMET ÖDÜLÜ'nün verilmesini kararlaştırmıştır".

Öğretmen Mustafa İnan

Mustafa İnan 1911 yılında Adana'da doğdu. Çocukluğu savaş yıllarına rastlayan Mustafa İnan ile ailesi, Fransız işgalinden kurtulmak için Adana'dan kaçmış ve ancak cumhuriyetin ilanından sonra geri dönebilmişlerdi. O yıllarda zorluklar içinde ortaokula giderken, gelecekteki Mustafa İnan'ın özellikleri belirmeye başlamıştı. Adana'nın o yıllardaki tek sineması olan Türk Ocağı sinemasında film seyretme tutkusu, sanata ömrü boyunca duyacağı ilginin göstergesiydi. Bir özelliği daha vardı ki ömrünün akışını belirleyecekti: Öğretme tutkusu!.. Bu tutku, Adana'da Seyhan ırmağı kıyısında arkadaşlarına matematik soyutlamayı öğretmeye çalışan ortaokul öğrencisi Mustafa İnan'da ne kadar güçlüyse, 1967'de ölümle savaşırken kendisine bakan hemşireye serumun yetmeyeceğini, zira dakikada kırk damla akan serumun - yirmibeş damlanın bir santimetreküp ettiği göz önünde tutulursa - gece yarısından önce biteceğini anlatırken de o kadar güçlüydü! Yüksek Mühendis Mektebinde okurken bir yandan da matematik dersleri veriyordu. Sonradan eşi olan Erenköy Lisesi öğrencisi Jale Ogan'ı da matematik öğretirken tanımıştı. Gittiği kokteyllerde oğlu Hüseyin'in sorduğu bir problemi ona nasıl anlatacağını düşünürdü. Onun kafasını en çok meşgul eden, "neyi" öğrettiğini, "nasıl" öğrettiğinin ardına gizlemenin yollarını bulmak olmuştu. Ölümünden sonra oğlu Hüseyin ile evlenen İTÜ Fen ve Edebiyat Fakültesi Dekanı Esin Ergintan İnan da, onun öğrencisi olmuştu. Teknik mekanik kürsüsünü biraz da Mustafa İnan tutkusuyla seçerek, 1966 Ağustosunda asistanlığa başlayan Esin İnan kendini yoğun öğrencilik günlerinden sonra birden boşlukta hissetmişti. Mustafa İnan, işsizlikten yakınan asistanına üç çubuklu bir katar problemi verdi. Hoca problemi anlatırken o kadar heyecanlanmıştı ki, başkası anlattığında son derece sıkıcı olabilecek olan bu problemi din-

lerken Esin İnan kendini hocasının heyecanına kaptırdı. Bir saat sonra odadan çıkan genç asistan artık kendini gerçek bir mekanikçi gibi hissediyordu. Başka bir gün Esin İnan verilen uzay problemini çözmemişti. Yardım istemek için yanına gittiğinde Mustafa İnan ona bu problemi neden çözmek istediğini sordu. Esin İnan hocasının sorusunu "eğriyi çizmek için" diye cevaplayıverdi. Hocası güldü, "değil" dedi, "bu seminerin amacı bu eğriyi çizmek değil, bu eğriyi çizmekle ne yarar sağlayacağını göstermektir." Mustafa İnan için eğitim buydu "neyi" öğrendiğinden önce, "neden" öğrendiğini öğrenciye anlatmak...

Cross metodu, inşaat mühendisliğinde yapıların çerçevelerinin hesabında kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem yeni ortaya çıktığında öğrenciler Mustafa İnan'dan bunu kendilerine anlatmasını istemişlerdi. Uzun zaman, yöntemi önce kendisi anlamak için çalışan hocaları konuyu anlattığında, derste bulunan bir hukukçu konuyu kendisinin de anlattığını söylemişti. Bu olay öğrencilerinden Sayın Prof. Günay Özmen'in anlattığı başka bir anıyla da benzeşiyor. Okulu bitirirken son dersi yaptıkları gün Günay Bey ve arkadaşları hocalarına armağan etmek için gümüş bir sigara tabakası alırlar. O derse bütün sınıf eksiksiz katılır. Hoca da durumu sezdiği için dersi her zamankinden daha güzel anlatır. Öylesine güzel anlatır ki, çok ileri düzeyde bir konunun son

dersi olmasına rağmen baştaki derslere hiç girmemiş olan bir arkadaşlarını ders bittiğinde konuyu anladığını söyler.

Mustafa İnan konuşmalarının birinde "ilim tarihi bize göstermiştir ki, basit ve sarıh fikir daima muğlak ve karışık fikre galip gelmiştir" der. Ancak bu "basit ve sarıh fikre" ulaşabilmek ve onu kendisinin yaptığı gibi anlatabilmek için çetin bir bilim yolunu katetmek gerekmektedir. Prof. Dr. Günay Özmen'in öğrencilik yıllarında derslerden birinin konusu "yer değiştirme"dir. Yüklendiğinde kopma - esneme olmasa da çeşitli elemanlar yer değiştirir. Mustafa İnan bu konuyu öğrencilerine bir öyküyle anlatır, "elimde bir kalas var, su arkından geçmem lazım, geçerken ne kalas kırılınsın ne paçam ıslansın!.." Kalasın kırılmaması yapıların güvenliğine (kopmaya), çok bel vermesi ve paçasının ıslanması ise fazla esnekliğine örnektir. Belki bu örnekleri okuyan hukuk öğrencilerinden bazıları, aynen hocayı dinleme şansına erişen avukat gibi, "galiba ben burada Mustafa İnan'ın ne söylemek istediğini anladım" diyeceklerdir!.. Mustafa İnan'ın tüm öğrencileri ondan öğrendikleri gibi güzel ders anlatıyor olmalı ki, naklettikleri anılarla bile birşeyler öğretebiliyorlar... Aslında Sayın Günay Özmen'in belirttiği gibi üniversite öğretim üyesi olanlara meslek eğitimi verilmiyor. Askerde bile eğitim yöntemleri dersi okuturken, üniversitede "nasıl" öğre-

tileceğini öğreten bir ders yoktur!.. Kalan tek yöntem , iyi bir hoca gibi anlatmaktır. İTÜ'de 1941 ile 1967 yılları arasında öğrenim görenler bugün öğrencilerine Mustafa İnan gibi ders anlatıyorlar...

Mustafa İnan en az yarım saat öncesinden derse hazırlanmış olurdu. Karlı bir Şubat günü asistanı Yalçın Aköz ile birlikte sabah 9'da başlayacak sınava 8.30'da yetişebildiklerinde geç kaldıkları için epey üzülmüş. "Oysa o yıllarda sınav gününü unutan hocalarımızın sayısı hiç de az değildi" diyor Prof. Dr. Yalçın Aköz. Esin İnan ise derse girmeden çok iyi bildiği bir konuyu yeniden çalıştığını, yanına not, kitap almadığını, öğrencisiyle bütünleşip, konuyu yaşadığını ve onun ders anlatışının büyümesine kapılıp not tutamadıkları için sonradan güç durumda kaldıklarını anlatıyor.

Mustafa İnan, kendi gösterdiği gayreti karşısındaki "talebe"den de beklerdi. Talebe, bilgiye talip olan demektir. Bilgiye 'talip' olması gereken talebenin, verdiği bilgiyi araştırmasını isterdi. Diferansiyel denklemini anlamadığını söyleyen öğrencisine "siz öğrencisiniz, yabancı dildeki karşılığı 'student'dir, ki anlamı bir işi araştırıp, anlayıp öğrenen kişi demektir. Benim anlattıklarımın anlamadığınız birşey olduğunda benden tekrar anlatmamı değil, araştırılacak kaynakları istemenizi beklerim" demişti.

Eski öğrencilerinden biri, bize ilginç bir anısını anlattı. Mustafa İnan bir sınavında üç soru sormuştu, sorulardan sadece birini yapan öğrencisi sonuçlar açıklandığında tam not aldığını görünce hocaya çıkar ve bunun nedenini sorar. Mustafa İnan ilginç bir yanıt verir. "Siz problemi benim gösterdiğim yoldan başka bir yoldan giderek çözdüğünüz için bu notu hakettiniz, bir yanlışlık yoktur"!.. Eski öğrencileri aslında belki de şanssızdılar; çünkü Günay Özmen'in dediği gibi, hocalar hep böyle olur sanmışlardı!...

Yüksek Mühendis mektebiyken tüm şubeleri içinde barındıran İnşaat şubesi, bu okulun nüvesini oluşturuyordu. İTÜ kurulduktan sonra da ilk açılan fakülte, inşaat fakültesi olmuştu; bu bir ihtiyacın sonucuy-

du. 1945 yıllarında Türkiye'nin Batıya açılması dolayısıyla yol, baraj inşaatları arttığı için inşaat mühendisine büyük ihtiyaç doğmuştu. En gözde mühendislik dalı o yıllarda inşaat olduğundan 1945-1965 arası en yetenekli ortaöğretim mezunları inşaat fakültesine geliyordu. Mustafa İnan böyle bir dönemde en yetenekli öğrencilere öğretmenlik etmiştir. Derslerinin düzeyini öğrencilerine göre ayarlardı. Onun için de

daha önceleri dersler çarpma bölmeyle, orantıyla anlatılırken artık vektör analizi, diferansiyel denklemlerle anlatılır olmuştu. Bu da öğrencileri araştırmaya yöneltiyordu.

Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel'in Unutmadığı Hocası

Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel, İTÜ' de hocası olan Mustafa İnan ile ilgili anılarını Bilim ve Teknik Dergisine anlattı :

- Profesör Mustafa İnan'ın öğrencisiydiniz .Onunla ilgili neler söylemek istersiniz.

-Profesör Mustafa İnan eskiden Yüksek Mühendis Mektebi olan İstanbul Teknik Üniversitesinde önce mukavemet, sonra elastisite hocamız ol-

du. Kendisinden mühendisliğin temeli olan mukavemeti öğrendik. Bir eşsiz hocaydı, bir eşsiz insandı. Daha sonra rektörlük yaptığı yıllarda yakın münasebetimiz olmuştu. Kendisi herkes tarafından saygı gören bir kişiydi. Çok eşsiz bir kafaydı. Anlattığı her şeyi çok güzel anlatırdı. Kendisinden mukavemet dersi okuduğumuz günlerden bu yana aradan 47-48 sene geçti, hâlâ hocanın kirşin ortasına bir yük koyup ,onun momentini çıkarışı gözümün önünde. Maalesef çok erken ebediyete intikal etmiştir. Öyle bir yüreğin, öyle bir güzel insanın bu dünyayı terketmiş olmasına üzülürüm. Bizim münasebetlerimiz, kendisinin bize ders okutmadığı senelerde de devam etmiştir. Kendisine her zaman çok saygıyla yaklaşmışızdır ama bütün dertlerimizi de çekmeden kendisine söylemişizdir.

-Böyle bir anınız varsa bize anlatabilir misiniz?

-Çok iyi hatırlıyorum bizim sınıfın mümessili Hasan Vardar benim çok iyi arkadaşım. Hasan bizim sınıfımızın çok

Yönetici Mustafa İnan

Mustafa İnan iyi öğretmen olmayı kimseden öğrenmemişti, iyi yönetici olmayı da kimseden öğrenmedi... Ama, iyi bir yöneticiydi. 1954-1956 arasında İTÜ İnşaat Fakültesi Dekanlığı, 1957-1959 arasında İTÜ Rektörlüğü yaptı. Dekanlığında da rektörlüğünde de öğrenci yanlısıydı. Sayın Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel kendisini aradığımızda yoğun programının arasında bize hemen randevu vererek, köşke davet etti. Ondan bahsederken "Hoca, bizim ağlama duvarımızdı, her derdimizi ona anlatırdık" dedi.

Rektör olduğu dönemde öğren-

cilerin maçlarıyla bile ilgilenirdi.

4 Kasım 1958 tarihli gazetelerde çıkan bir haber ise, günümüze de örnek olacak nitelikte: "İTÜ 186. öğretim yılına girdi, Rektör Mustafa İnan bu münasebetle bir konuşma yapmış ve öğrenci temsilcilerine de söz hakkı verildiğinden T.Ü.T.B. (Teknik Üniversite Talebe Birliği) başkanı Atilla Yalçın da bir konuşma yapmıştır." Mustafa İnan öğrencisine değer veren ve söz hakkı vermekten de çekinmeyecek kadar güvenen bir yöneticiydi.

Türkiye'de olaylı günler yaşıyordu. 2 Haziran 1960 günü İTÜ radyosunun yeniden açılışı dolayısıyla yaptığı konuşmada gençliğe ve aydına inanmayan, ondan çekinip korkan zihniyeti eleştirerek, "in-

sanların çeşitli faaliyetlerine türlü zulüm ve tedbirlerle bağ vurabilirler, yalnız düşünme kudretine ve hürriyet sevgisine asla!..." diyordu. Aynı konuşmasında aydınlığın zulme, akıl ve ilmin gerilik ve cehalete galip geleceğine inancını dile getirmişti. 1957 yılında, İtalyan hükümeti kendisine, iyi yöneticilere verilen "Grand Ufficiale" ünvanını verdiğinde, hiç İtalyanca bilmediği halde bir yakınına yazdırdığı İtalyanca metni ezberleyerek törende okumuştur. Törenden sonra İtalyanca bildiğini zannederek kendisine sorular soranlara da durumu esprili bir biçimde açıklamıştı. Büyük insanlardaki kendine güven ve yeri geldiğinde kendisiyle ilgili espri yapabilme yeteneği onda da vardı. Mustafa İnan kimseyi küçümsemeyen büyük bir insandı. "Öğrenciliğin senli benli havasından sonra ben 'bey' hitabını ilk kez hocadan duymuştum. Bunu duyduğumda da acaba hangi bey geldi diye arkama bakmıştım" diyen Yalçın Aköz, hocanın kimseye sen diye hitap etmediğini, gayet nazik bir insan olduğunu anlatıyor.

Araştırmacı Mustafa İnan

Mustafa İnan iyi bir araştırmacıydı. Yakın arkadaşı olan Cahit Arf onun uğraştığı problemlere "matematik bir elbise" giydirmek istediğini, örneğin 'taşınma matrisleri' konusunu incelerken kendisine "bu matrisler neden birbiriyle çatışıyor?" diye sorduğunu anlatıyordu. Neyi, nasıl araştıracağını biliyor ve diğer bilgilerini olduğu gibi, saraştırmayı da öğretmekten kaçınıyor. İsviçre'nin Zürih kentinde, Devlet tarafından gönderildiği Eidgenössische Technische Hochschule'de Prof. Ross'la yaptığı doktoranın konusu Vrendel kirişleri idi. Vrendel tipi köprülerin fotoelastisitesini araştırdığı çalışması 1935'lerde dünyada çok önem verilen bir konuyu inceliyordu: Fotoelastisite. Kısaca fotografla elastisite denebilecek yöntem ile, yükü cismin etkileşiminin maddenin içinde ne tür değişiklikler yarattığı araştırılarak, dış kuvvetlerin altında cismin için-

sevilen bir öğrencisiydi, birinci sınıftan son sınıfa kadar mükemmel olmuştur. Ben de o sınıfın iyi öğrencilerinden biri idim. Hoca beni severdi. Bütün hocalar severdi, ama Mustafa Bey özel şekilde severdi. Biz Y ü k s e k M ü h e n d i s mektebinin altıncı sınıfını (İTÜ'nün

yanlıştı" dedi. Biz de biliyoruz aslında yanlış olduğunu ama bunu telafi etme imkanımız yok. "Çocuklar altı ay sonra gelin" dedi. Biz hocadan birşey umarken o bize nasihat verdi ama hoca haklıydı. Kendisini rahmetle anıyorum. Saygıyla anıyorum.

Okul dediğiniz yer ister üniversite olsun, ister diğer eğitim kurumları olsun, sadece bilgi öğrenilen yer değildir. Böyle mümtaz, seçkin kişiler öğrenci üzerinde aradan elli seneye yakın zaman geçse de böyle güzel bir tesir bırakır. Hâlâ kendisinden heyecanla söz edilen bir hocadır.

-Mustafa İnan'ın sanat ve edebiyata da ilgi duyduğunu biliyoruz. Bu konuda söylemek istediğiniz birşey var mı?

-Çok kabiliyetli bir insandı. Sohbeti hoş, gönlü herkese açık, herkese yardım etmeye çalışan biriydi. Sevilme hiç kolay birşey değildir. Sevgilimizdi, Allah rahmet eylesin.

-Tanıyan herkes ondan aynı sevgiyle bahsediyor. Herhalde o heyecanını da hiç yitirmemiş bir insandı. Öğrenme ve öğretme coşkusunu hep taşıdığı söyleniyor.

-Ben onların parlak bir öğrencisi olarak daha sonra öne çıktım. Mühendis mektebini bitirdikten dört beş sene sonra Türkiye'nin en büyük yatırım kuruluşlarından birinin başına geldim. Ankara'ya geldiğinde beni hep arar bulurdu. Artık onun öğrencisi değil kardeşi gibiydim. Kendisini rahmetle anıyorum. Böyle bir yazı hazırladığınız için size teşekkür ederim.

beşinci sınıfını) okuduk. Diploma projesi verdiler, son sömestrede diploma projelerini yaptık. Ancak, diploma projelerini yaparken "hararet makinaları" dersine girmedik. Onaltı saatlik bir dersti. Bize hocalar geldiler ve dediler ki "diploma projelerinizi kabul etmiyoruz, bu dersti okumadan da sizi mezun etmiyoruz". Biz belki bir çare bulur diye Hasan'la hocaya gittik, hoca bizim ağlama duvarımızdı. "Çocuklar bizi gönderdiler, Mustafa Hoca buna bir çare bulur dediler" demeyi düşünüyorduk. Gittik, Hoca "gelin, gelin oturun" dedi ve devam etti, "bakın ben size birşey söyleyeyim, nihayet İTÜ bir sene mezun vermemiş olur, yaptığınız

de olup bitenlerin fotoğrafı çekiliyordu. Fotoelastisite, askeri amaçlarla uçak endüstrisi gibi alanlarda kullanıldığından çok önemli bir konuydu. Konunun Türkiye’de bilinmediği bir dönemde 1941’de doktoraasını tamamlayarak yurda döndü ve 1950’li yıllarda İTÜ’de fotoelastisite laboratuvarını kurdu. Hocanın kurduğu laboratuvara sonradan laser, holografi gibi eklemeler yapıldı. Fotoelastisite bugün özellikle tıp alanında kullanılmaktadır. Örneğin, minisküsle ilgili olarak, dizkapağının çalışmasının fotoelastisitesini ölçen araştırmalar Mustafa İnan’ın kurup, öğrencilerinin geliştirdiği laboratuvarında yapılmaktadır.

İlk bilgisayar eğitiminin 1968’de İTÜ’de başlaması da Mustafa İnan’ın daha 1962’de üniversite çevresini bilgisayarla tanıştırmasının sonucudur. Tüm üniversitelere 1963’te giren bilgisayar ile İTÜ’yü 1962’de teorik düzeyde de olsa tanıştıran Mustafa İnan, iki haftada bir konferanslar düzenledi. Yeni asistanı Esin Ergintan’a verdiği üç çubuklu katar probleminin gerçek amacı da üniversiteye yeni gelen IBM-1620’yi kullanmak için fırsat yaratmaktı.

8 Eylül 1965’te, İTÜ Elektronik Hesap Merkezi tarafından düzenlenen Elektronik hesap seminerinde bilgisayarlarla ilgili bir tartışma açtı. Bu konuda yazdığı makalesinde “Otomatların sosyal ve ekonomik hayata getirdikleri faide ve yenilikler saymakla bitmez. Otomatlar çeşitli işlerimize hızlılığı, presizyonu ucuzluğu getirdiği gibi insanlar için tehlikeli ve güç işlerde en büyük yardımcı olmaktadır” dedikten sonra, “ayırma kavramak için, ne kadar önemli ve zorunlu ise de işin şiir ve gerçek cephesini bozmak bakımından tehlikelidir. Yeter ki her analizi hemen tekrar bir terkip izlesin” diye eklemeyi de ihmal etmedi..

Edebiyatçı Mustafa İnan

Mustafa İnan için şiir çok önemliydi. Yahya Kemâl, yaşama ortak olan, her yönüyle iz bırakan Mustafa

İnan’ın şiiri paylaştığı en yakın arkadaşlarından. 13 Aralık 1961’deki “Fizik ve Kronoloji” başlıklı konuşması için hazırladığı notlarda, “ilim ve insanoglunun zekası geçmiş ve kaybolmuş gibi gözükken olay-

ları tekrar yaşatmaktadır. Belki bir gün, belki Yahya Kemâl’in de arzusu hakikat olur, şimdiden bir şey söylenemez ki... Gemiler geçmeyen ummandaki besteleri duymak inşallah hepimize nasip olur...” diye yazarken, Yahya Kemâl’in *“Düşülür bir hayale, zevk alınır Belki hâlâ o besteler çalınır Gemiler geçmeyen bir ummanda”* şiirinden esinlenmişti. Divan şiirini çok severdi. Şiir gibi dokuduğu ömründe herşeye yer vardı...

"Dil ile Matematik" adlı makalesinde metinde çok heceli kelime kullanmak bakımından Latince’nin Türkçe’ye en yakın dil olduğunu belirlemişti. "Din ve İlim", "İdare ve Matematik", "Tolerans ve Tabiat", "Akıl, Hareketlerimizin Tek Rehberi Olabilir mi?", "Mühendis Nasıl Yetiştirilir?" makalelerinden bazılarıydı.

Mühendis Mustafa İnan

Mustafa İnan’ın mühendis nasıl yetiştirilir sorusuna verdiği yanıtlar: “Kendi bacağından asılan koyun felsefesiyle yetiştirilenlere asla itibar etmeyeceksin, onların arasından ülkeye yararlı birinin çıktığı görülmedi...” “Başarısızlıklarını bozuk düzenin sırtına yüklemen belki seni ferahlatır, fakat kurtaramaz. Elbette dünyayı tanıyacaksın ve kendi ülkenin durumu üzerine düşüneceksin. Bir aydından zaten başka türlü bir davranış beklenebilir mi?” oldu... Ve bir aydına yaraşır bir ömür sürdü...

1963’te Yalçın Aköz’ü asistan alırken “Bu iş para getirmez. Bilim aşkın varsa gel. Ben şu anda 1500 lira alıyorum” dedi... Her zaman maddi sıkıntıları oldu, ama çok gençken seçtiği bilim yolu, ömrünün sonuna geldiğinde de onun için tek doğru yoldu. Ona sen de çok safsin diyenlere verecek cevabı vardı: “Ben de onlara derim ki, size göre kusur sayılan bazı yanlarımızı korumak istiyoruz...”

Mustafa İnan, öğrencisi Oğuz Atay’ın ağzından, kendisini hiç görmeyen bugünkü öğrencilerine şöyle sesleniyor...

“Sizin kuvvetli olmak gibi bir derdiniz yoksa, siz de Leonardo da Vinci gibi ‘kuvvet nedir?’ diye merak ediyorsanız buyrun sizleri mekanik kürsüsüne beklerim; çünkü bazılarının göre ‘kuvvet’ para ile organizasyonun çarpımına eşittir; bize göre de kuvvet ivme ve kütleli ilgilendiren bir büyüklüktür. Bu iki formülü birbirine karıştırmayın, kürsü ile ticarethaneyi birbirine karıştırmayın olur mu çocuklar?”

Mustafa İnan ile ilgili bu yazının hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen öğrencisi Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’e, eşi Jale İnan’a, öğrencileriyle görüşmemizi sağlayan Esin Ergintan İnan’a ve Mustafa İnan’la ilgili anılarını anlatan tüm öğrencilerine teşekkür ederiz...

Fusun Oralalp

KAYNAKLAR :
Atay O., Bir Bilim Adamının Romanı , İstanbul, 1975.
Kayan I., (ed.) Profesör Dr. Mustafa İnan Konferansları , Makaleleri ve Konuşmaları, İstanbul, 1987.
Türkiye Mühendislik Haberleri , Cilt 13, Sayı 150, Eylül 1967.